

ПАВЛЮК М.О.

студентка 4-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ

Забезпечення продовольчої безпеки держави безпосередньо пов'язано з нормальним функціонуванням аграрного сектору економіки, ефективним виробництвом сільськогосподарської продукції, відповідно налагодженою системою реалізації цієї продукції та належним рівнем доступу сільськогосподарських товаровиробників до агросервісних послуг. Досвід розвинених країн і власний досвід доколективізаційного періоду розвитку сільського господарства свідчить про те, що найбільш ефективною та невід'ємною ланкою, що об'єднує товаровиробників у їх ринковій діяльності й забезпечує безперервність зазначених процесів є сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Отже, така форма господарювання як сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи є надзвичайно необхідною і важливою для забезпечення належного розвитку агропромислового комплексу України.

Теорія кооперації будується на працях таких провідних вчених, як: О. Анциферов, С. Бородаєвський, М. Левитський, Б. Мартос, К. Мацієвич, М. Туган-Барановський, В. Чаєнов та інші, які дослідили правову та соціально-економічну природу та сутність кооперативних організацій.

Сьогодні системи сільської кредитної кооперації посідають важливе місце у кредитно-фінансових системах більшості країн світу. Наприклад, в Угорщині система ощадно-кредитних кооперативів має майже 4 млрд євро активів і переважно обслуговує потреби сільських жителів. Угорські ощадно-кредитні кооперативи налічують близько 1,7 тис. відділень — це на 3,1 тис. існуючих населених пунктів. Кооперативи працюють і в таких населених пунктах, в яких не вигідно працювати комерційним банкам, бо цього потребують їх члени. При цьому вони надають весь спектр банківських послуг, навіть обслуговують бюджети місцевих територіальних громад [1].

Прийняття Конституції України створило нові правові засади розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як однієї з основних організаційно-правових форм здійснення господарської діяльності в аграрному секторі економіки. У розвиток її положень Верховною Радою України були прийняті Закони України «Про сільськогосподарську кооперацію» та «Про кооперацію» [3].

Кредитна спілка визнається неприбутковою організацією, заснованою фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки. Однак, по суті, вона не має прямого відношення до кредитної кооперації. Такі ознаки, як внесення вступного та пайового внесків, а також рівноправність членів кредитної спілки незалежно від розміру пайового та інших внесків тощо уподібнюють кредитну спілку до кооперативу.

Отже, є принципова різниця кредитної спілки і кредитного кооперативу. До відмінностей можна віднести те, що кредитні спілки є формою самозабезпечення населення фінансовими послугами на основі кооперації; вони створюються на базі певного об'єднання людей; вони одночасно є громадськими організаціями, орієнтованими на суспільні потреби. Щодо визнання кредитних спілок громадськими організаціями, то на сьогодні немає для цього підстав.

Для вирішення проблеми кредитування села в Україні необхідно створити подібну до європейських моделей систему кредитної кооперації. Вона має будуватися відповідно до положень Концепції розвитку системи кредитної кооперації за принципом «знизу-догори» і може складатися з трьох рівнів.

Перший рівень кредитної кооперативної системи мають складати кредитні спілки, що діють у районних центрах, і кредитні кооперативи, членами яких є сільськогосподарські товаровиробники..

На нашу думку, зазначена позиція є не зовсім обґрунтованою з наступних причин:

1) кредитні спілки є найпростішою формою кооперування тільки фізичних осіб. Кредитні кооперативи, зокрема створені у формі СГОК, об'єднують фізичних та юридичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками;

2) отримання кредиту членом кредитної спілки необхідне, як правило, для його особистих споживчих чи побутових потреб. У свою чергу, призначення і економічна природа кооперативного кредиту значно ширші.

Зазначене дає можливість дійти обґрунтованого висновку про те, що законодавче вирішення проблеми надання кредитними спілками фінансових послуг юридичним особам ніяк не вплине на необхідність існування кредитних кооперативів, як установ першого рівня системи кредитної кооперації.

Другий рівень системи повинні сформувавши кооперативні банки, об'єднані кредитні спілки та об'єднання кредитних кооперативів, що забезпечують для кредитних спілок та кооперативів можливість доступу до необхідних фінансових ресурсів.

Третій, національний, рівень – Центральний кооперативний банк – повинен логічно завершувати побудову кооперативної фінансової системи аграрного сектора, об'єднуючи обласні кооперативні банки та кредитні кооперативи і спілки, що працюють із аграрним сектором.

Отже, з цього випливають наступні висновки. Принципова відмінність кредитної спілки і кредитного кооперативу (як за суб'єктивним складом, так і за економічною природою кредиту, який надається ними своїм членам) свідчить про необхідність розвитку та сталого функціонування кредитних кооперативів, зокрема у формі СГОК, паралельно з кредитними спілками на всіх рівнях системи кредитної кооперації в Україні. Основними тенденціями розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є: побудова системи СГОК на організаційно-економічних засадах, зумовлених міжнародними принципами кооперації; створення та діяльність СГОК на засадах неприбуткового статусу; створення у формі СГОК таких організаційних моделей, як аукціони, аграрні біржі, агроторгові дома, кредитні кооперативи, оптово-продовольчі (гуртові) ринки, заготівельно-збутові та постачальницькі об'єднання тощо.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко В. Кредитна кооперація: збудуємо нову фінансову інфраструктуру села / В. Гончаренко // Дзеркало тижня. — 2006. — 320с.
2. Гончаренко В. В. Кредитні кооперативи як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика / В. В. Гончаренко. — К.: Наукова думка, 1997. — 240 с.
3. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 20.11.2012 № 5495-VI (зі змінами та доповненнями) Верховна Рада України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр>.
4. Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» від 15.05.92 N 2346-12 ВР (зі змінами та доповненнями) / Верховна Рада України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр>